

Derde college algoritmiek

16 februari 2026

Toestand-actie-ruimte

- woensdag 18 februari: geen practicumbijeenkomst
- dinsdag 17 februari: wel werkcollege (+ verder met bomenpracticum?)

Niet de bedoeling: gebruik (member-)variabele `knoop::niveau`:

```
int binaireboom::hoogte_p(knoop *ingang) {  
  
    if (ingang != nullptr){  
        if ((ingang->links == nullptr) && (ingang->rechts == nullptr))  
            // een blad  
            return ingang->niveau;  
        else if (ingang->links == nullptr) // alleen een rechter kind  
            return hoogte_p(ingang->rechts);  
        else if (ingang->rechts == nullptr) // alleen een linker kind  
            return hoogte_p(ingang->links);  
        else // twee kinderen  
            return max(hoogte_p(ingang->links), hoogte_p(ingang->rechts));  
    }  
    else  
        return 0;  
  
} // binaireboom::hoogte_p
```

Wel de bedoeling: bereken hoogte van subboom zelf:

```
int binaireboom::hoogte_p(knoop *ingang) {  
  
    if (ingang==nullptr) // een boom bestaande uit 1 knoop heeft hoogte 0.  
        return -1;      // dus een lege boom heeft hoogte -1  
    return max(hoogte_p(ingang->links), hoogte_p(ingang->rechts)) + 1;  
  
} // binaireboom::hoogte_p
```

Probleem $\rightarrow$ Toestand-actie-ruimte

Een **toestand-actie-ruimte** (toestand-actie-diagram, state transition diagram, toestandsruimte, state space)

- *Bestaat uit* alle mogelijke **toestanden en acties**
- Begintoestand, eindtoestand(en)
- Een actie veroorzaakt een overgang van de ene (toegelaten) toestand naar een andere
- *Oplossing* van het probleem: een opeenvolging van acties die van de begintoestand naar een eindtoestand leiden

Voorbeeld 1: Old world puzzle (Ex. 1.2.1.)

We hebben een kool, een geit, een wolf en een boer. Deze moeten met een bootje van de ene kant van de rivier naar de andere. In het bootje kan alleen de boer met één ander iets. Als de boer er niet bij is zal de wolf de geit opeten en de geit de kool. De boer is de enige die de boot kan “besturen”.

Vraag: Hoe kan alles naar de andere oever verplaatst worden?

Merk op: de boot ligt altijd aan de oever waar de boer zich bevindt.

De oplossing is een **kortste pad** van de begintoestand naar de eindtoestand: hier zijn er twee, bij beide moet de boer 7 keer de rivier oversteken.

Merk op: de boot ligt altijd aan de oever waar de boer zich bevindt.

De oplossing is een **kortste pad** van de begintoestand naar de eindtoestand: hier zijn er twee, bij beide moet de boer 7 keer de rivier oversteken.

Een leuke variant op dit probleem is het volgende:

We hebben drie professoren en drie studenten. Deze moeten allemaal met een bootje van de ene kant van de rivier naar de andere. In het bootje kunnen hooguit twee personen. Op beide oevers mogen de professoren niet in de meerderheid zijn, anders worden de studenten nerveus.

Vraag: Hoe kan iedereen naar de andere oever verplaatst worden?

Merk op dat in tegenstelling tot het boer-wolf-geit-kool-probleem hier iedereen de boot kan “besturen”. Er moet nu dus in een toestand worden aangegeven waar de boot ligt.

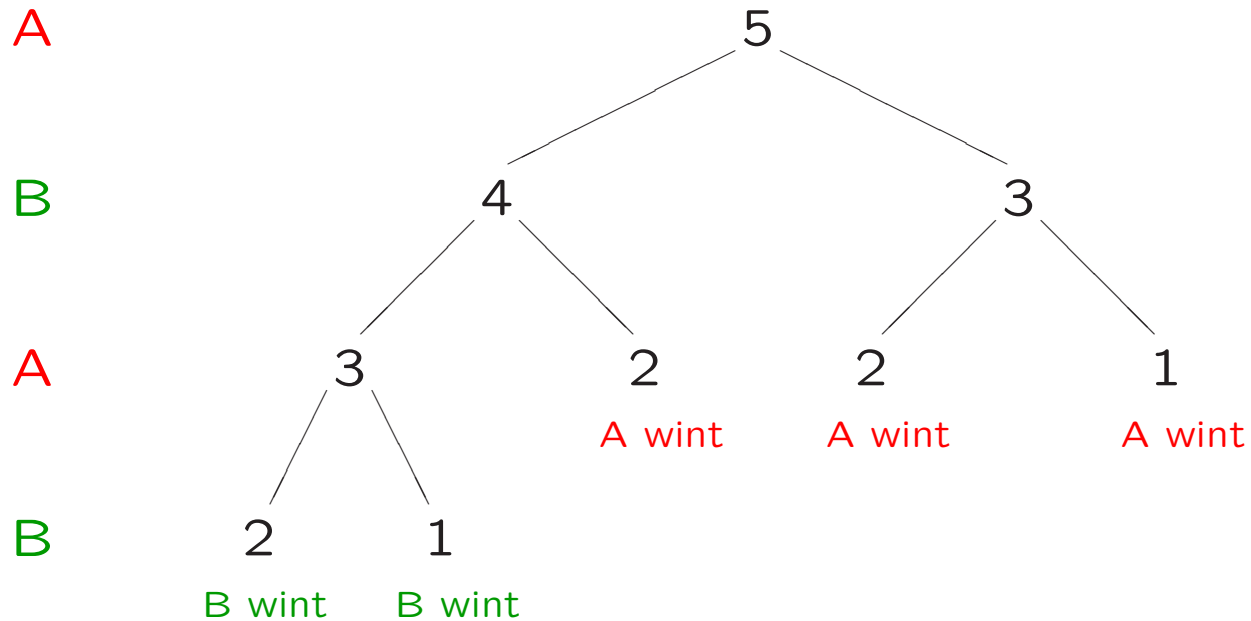
Er zijn 4 verschillende oplossingen, elk met 11 keer overvaren.

Voorbeeld 2: NIM

- We beginnen met één stapel van n lucifers (begintoestand)
- Er zijn twee spelers: **A** en **B**
- De spelers pakken om de beurt 1 of 2 lucifers (acties)
- Het spel is afgelopen als er geen lucifers meer op de stapel liggen (eindtoestand)
- De speler die de laatste lucifer(s) pakt heeft gewonnen

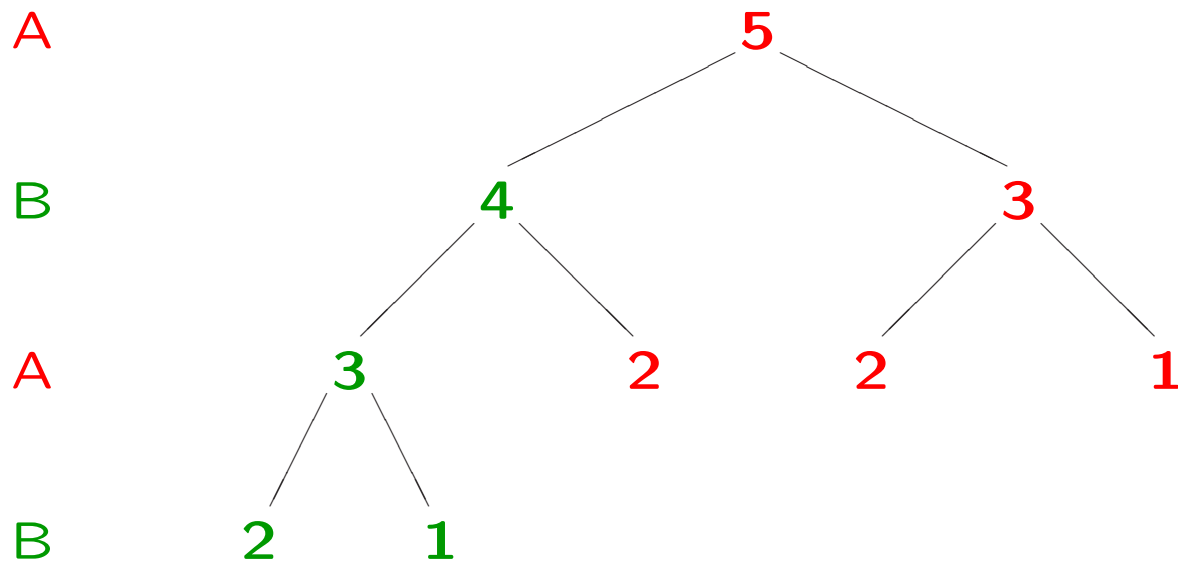
Gevraagd: is het spel winnend voor degene die begint?

toestand-actie-ruimte (**spelboom**) $n = 5$
(niet helemaal compleet)

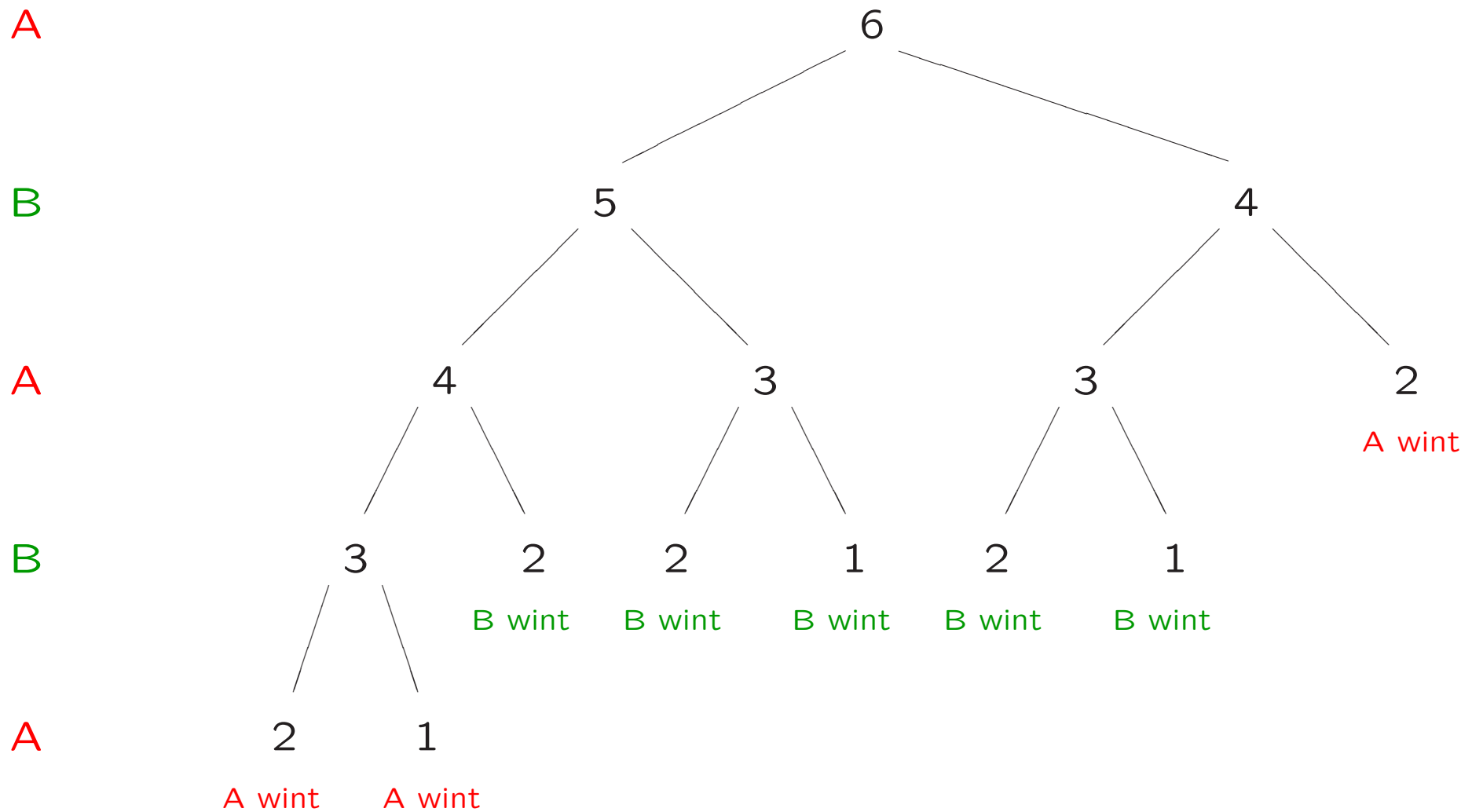
Winnend voor A.

Winnende zet: 2 lucifers wegnemen

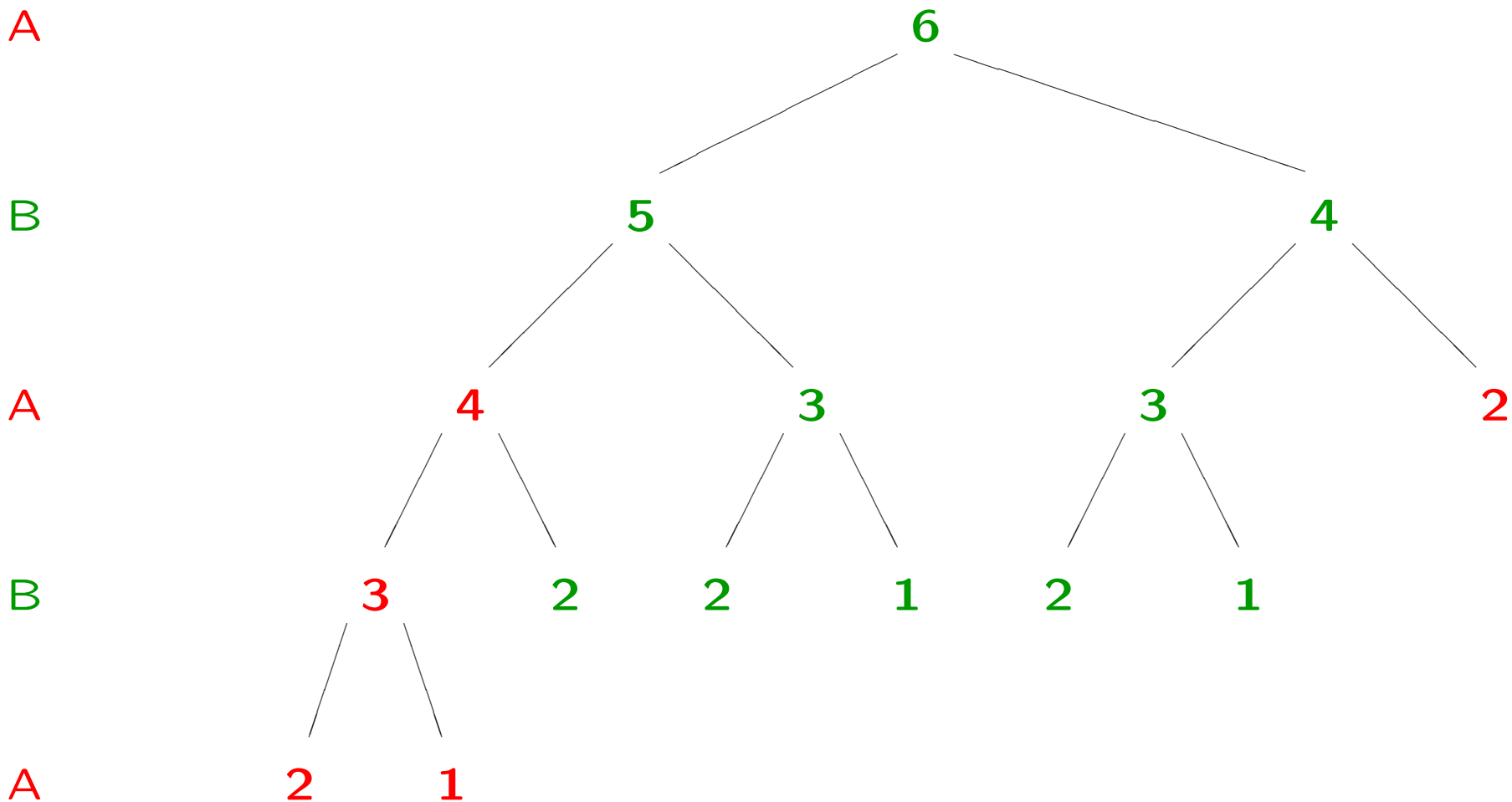

$$n = 6$$

toestand-actie-ruimte (spelboom) $n = 6$

A kan niet winnen (bij perfect spel van B)

Een stand is **winnend** voor degene die aan de beurt is als een van de directe (= in 1 zet te bereiken) vervolgstanden **NIET winnend** is voor de tegenstander.

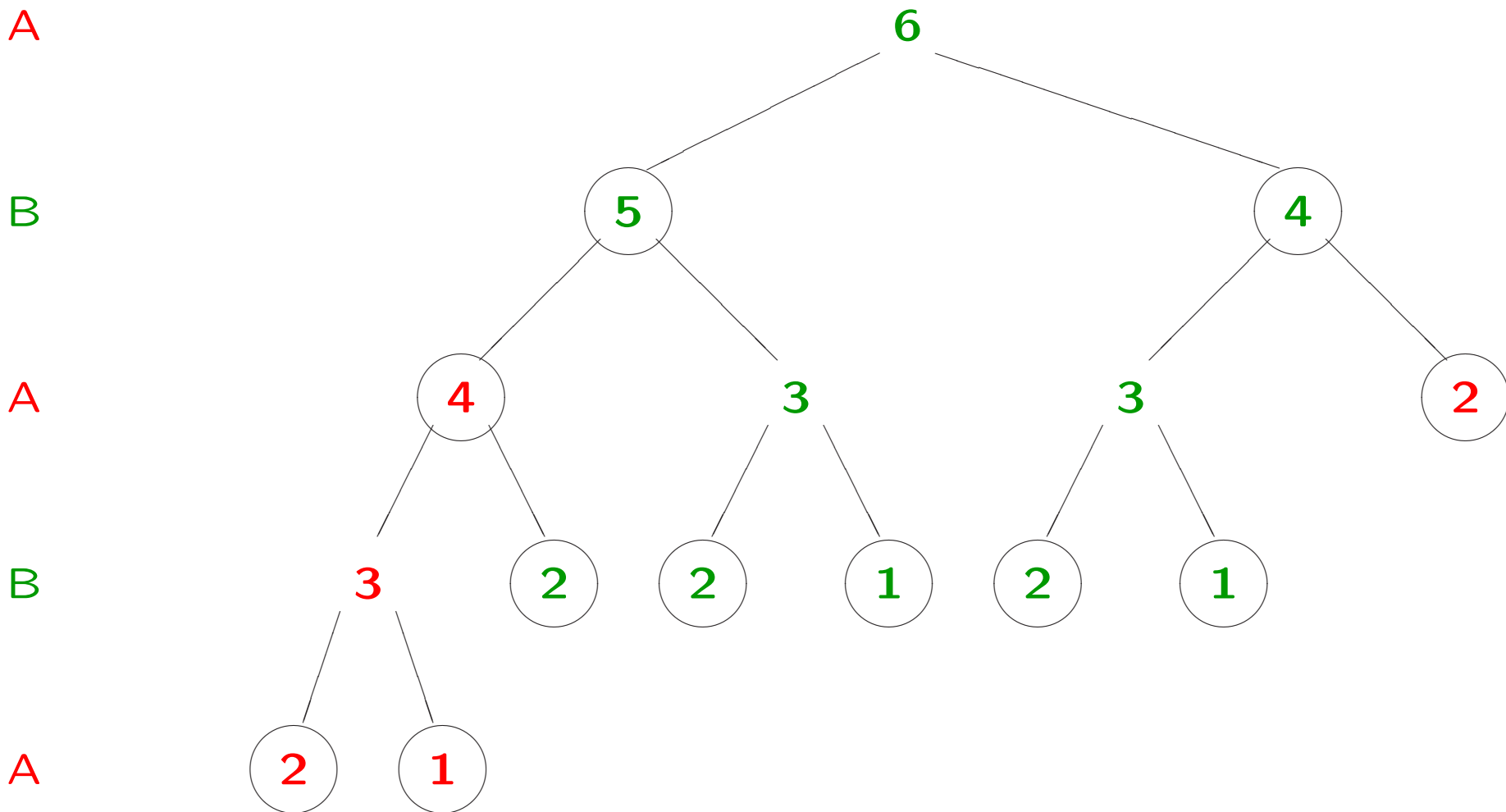
Een algoritme dat bepaalt of een stand winnend is, ziet er dus ruwweg zo uit:

Loop alle mogelijke directe vervolgstanden af:

- kijk of je er een tegenkomt die not winnend is voor de tegenstander: **recursie**
- zo ja, dan is de oorspronkelijke stand winnend (en heb je meteen een winnende zet) en hoef je niet verder te kijken
- zo nee, dan de volgende vervolgstand proberen

Als alle vervolgstanden zijn geweest is de oorspronkelijke stand niet winnend.

A kan niet winnen (bij perfect spel van B)


```
winnend(stand)::  
  
    if eindstand(stand) then  
        // makkelijk; bijv return false;  
    else  
        for alle mogelijke zetten i do  
            kopie := stand;  
            doezet(kopie,i);  
            if not winnend(kopie) then  
                return true;  
            fi  
        od  
        return false;  
    fi
```

Zie ook Programmeermethoden (college over recursie)

Gebruik een kopie en doe daarin de zetten:

```
bool nimwinst (int stand) {  
    int lucifer, kopie;  
    if ( stand == 0 )        // de tegenstander heeft zojuist  
        return false;      // de laatste lucifers gepakt  
    else {                  // directe vervolgstanden aflopen  
        for ( lucifer = 1; lucifer <= 2; lucifer++ ) {  
            kopie = stand; // maak een kopie  
            kopie -= lucifer; // doe een zet in de kopie  
            if ( !nimwinst (kopie) )  
                return true;  
        }  
        return false;  
    } // else  
}
```

Met terugzetten:

```
bool nimwinst (int stand) {  
    int lucifer;  
    if ( stand == 0 )      // de tegenstander heeft zojuist  
        return false;    // de laatste lucifers gepakt  
    else {                // directe vervolgstanden aflopen  
        for ( lucifer = 1; lucifer <= 2; lucifer++ ) {  
            stand -= lucifer; // doe een zet  
            if ( !nimwinst (stand) ) {  
                stand += lucifer; // terugzetten  
                return true;  
            }  
            stand += lucifer; // terugzetten  
        }  
        return false;  
    } // else  
}
```

Met terugzetten:

```
winnend(stand)::  
  
    if eindstand(stand) then  
        // makkelijk; bijv return false;  
    else  
        for alle mogelijke zetten i do  
            doezet(stand,i);  
            if not winnend(stand) then  
                undoezet(stand,i);  
                return true;  
            fi  
            undoezet(stand,i);  
        od  
        return false;  
    fi
```

Zie ook Programmeermethoden (college over recursie)

Voorbeeld 3: Torens van Hanoi

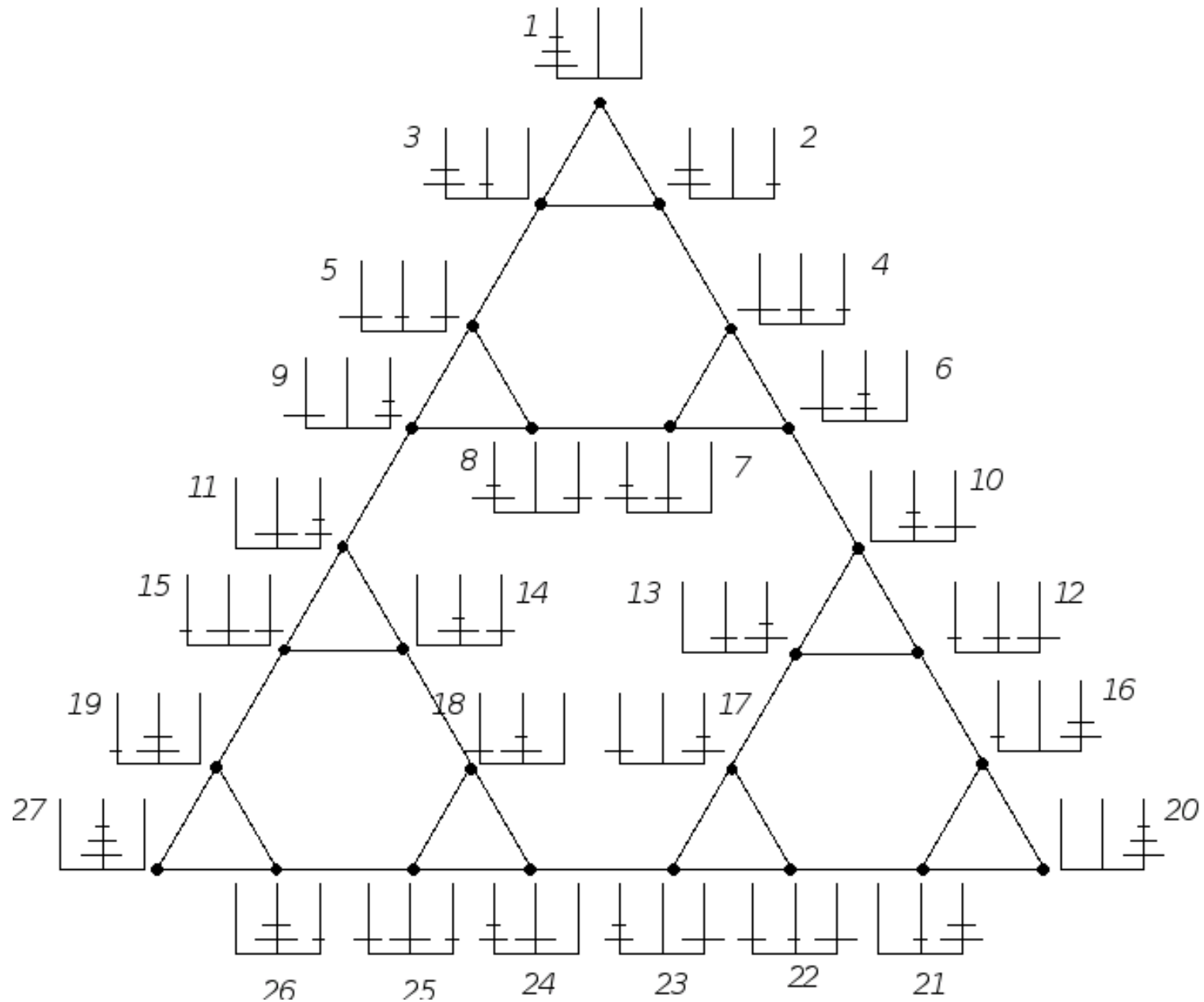
Gegeven n ($n \geq 1$) schijven, alle verschillend in grootte, en 3 palen. In de beginsituatie liggen alle schijven boven op elkaar om één paal, waarbij er geen grotere schijf op een kleinere ligt. De andere 2 palen zijn leeg.

Opdracht: Breng de hele toren (zo snel mogelijk) naar een van de lege palen door het een voor een verplaatsen van schijven van de ene paal naar de andere.

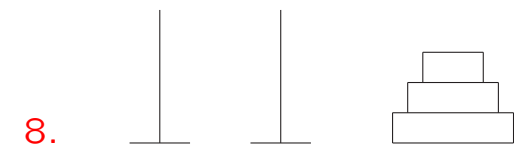
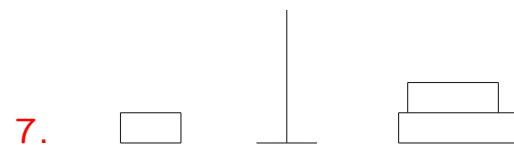
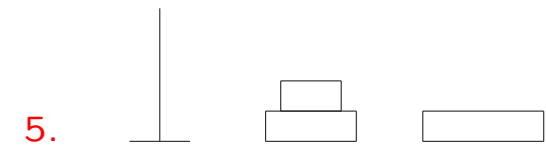
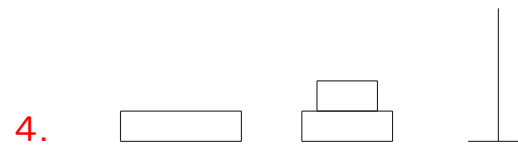
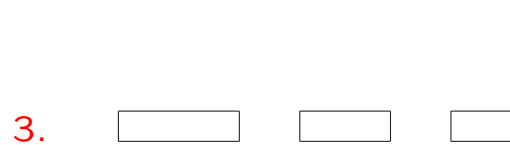
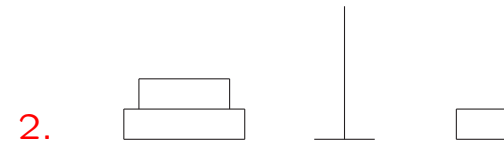
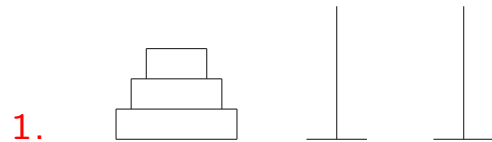
Regels:

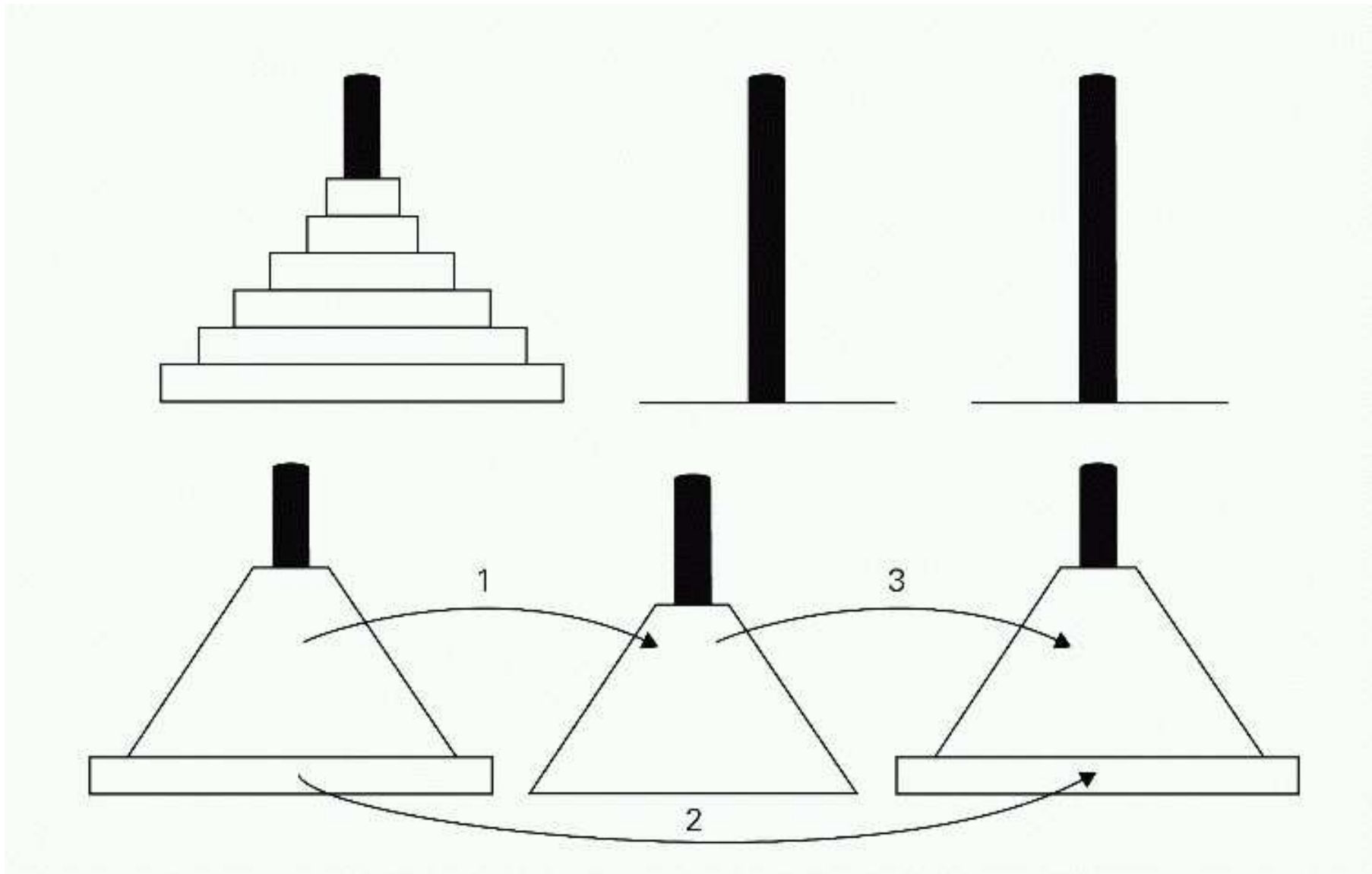
- Alleen de *bovenste* schijf van een stapel kan verzet worden
- deze mag alleen *bovenop* een andere stapel gelegd worden.
- *Restrictie*: er mag nooit een grotere schijf op een kleinere gelegd worden.

Een **toestand** is in dit geval een verdeling van de schijven over de palen, waarbij (als gevolg van de restrictie) geen grotere schijf op een kleinere ligt. Een **actie** is het verplaatsen van een schijf volgens de spelregels.

Optimale oplossing voor $n = 3$.

Recursieve oplossing van de Torens van Hanoi

Voorbeeld 4: Kannenprobleem

We hebben twee kannen: een grote met een inhoud van 8 liter, en een kleine met een inhoud van 5 liter. Op de kannen staat geen maatverdeling. Verder hebben we de beschikking over een waterkraan en een afvoer. Bij aanvang zijn beide kannen leeg.

Vraag: Hoe krijgen we precies 4 liter water in een van de twee kannen? En liefst zo snel mogelijk.

Een Intermezzo

Die Hard

We onderscheiden toestanden en zinvolle (!) acties:

Toestand: ...

Begintoestand: ...

Eindtoestanden: ...

Acties: ...

We onderscheiden toestanden en zinvolle (!) acties:

Toestand: Een paar (x, y) met $0 \leq x \leq 8$ en $0 \leq y \leq 5$. Hierin is x de inhoud van de grote kan en y de inhoud van de kleine kan.

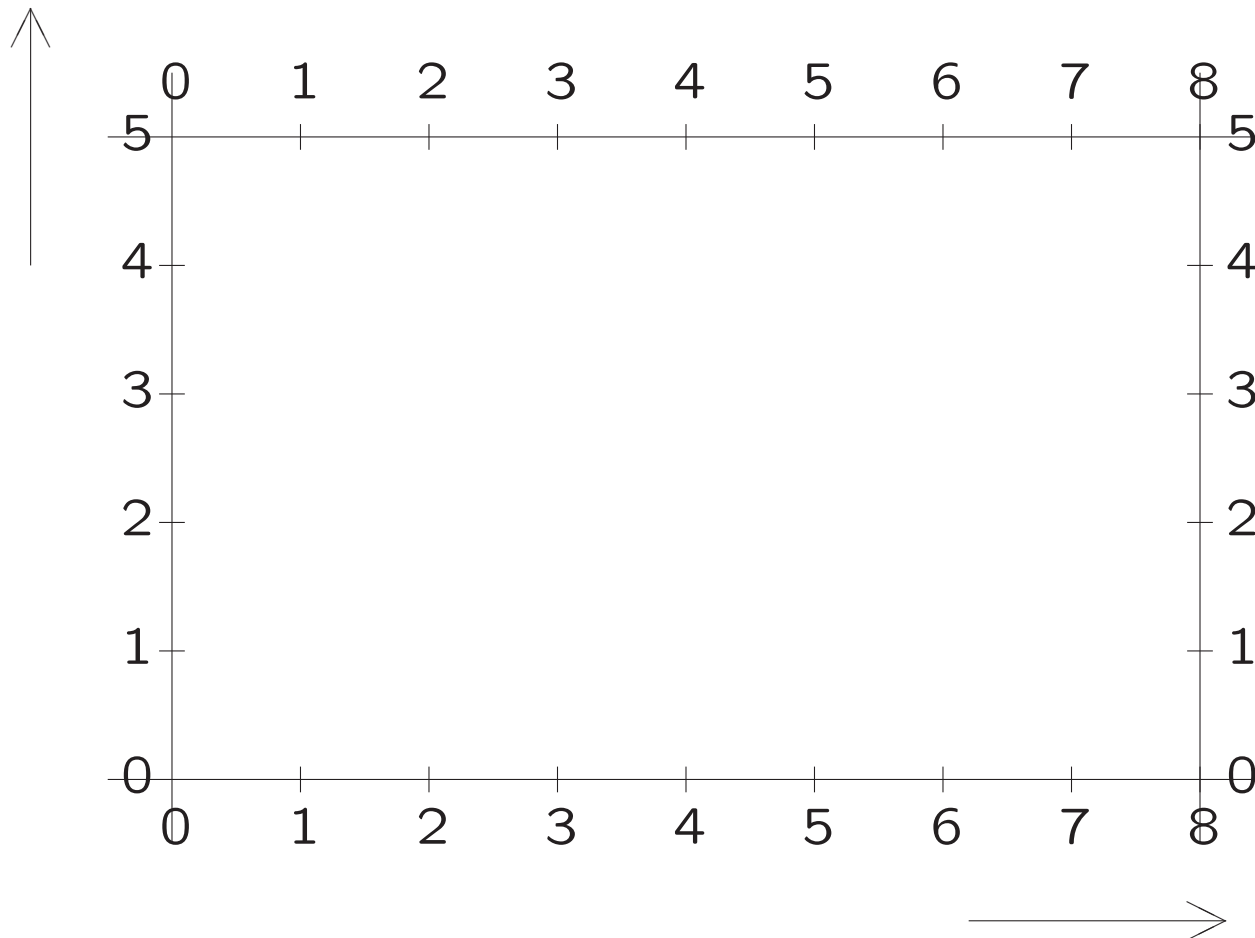
Begintoestand: beide kannen leeg, dus $(0,0)$

Eindtoestanden: alle toestanden met 4 liter in een van beide kannen, dus $(4, y)$ en $(x, 4)$

Acties: vullen, legen en overgieten

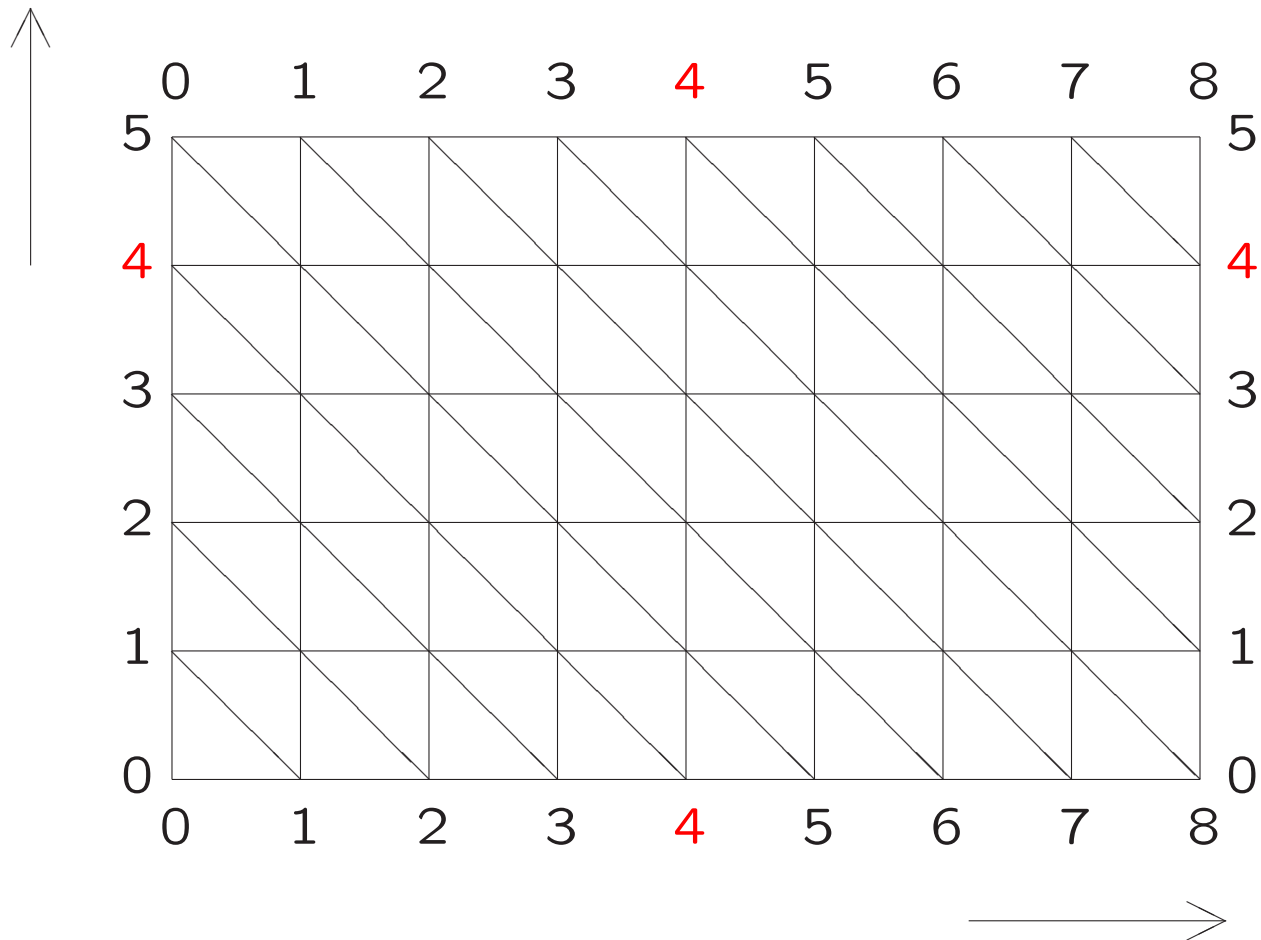
- een kan geheel (aan)vullen
- een kan geheel leeggooien
- de ene kan leeggooien in de andere
- van de ene kan in de andere gieten totdat deze vol is

inhoud kleine kan

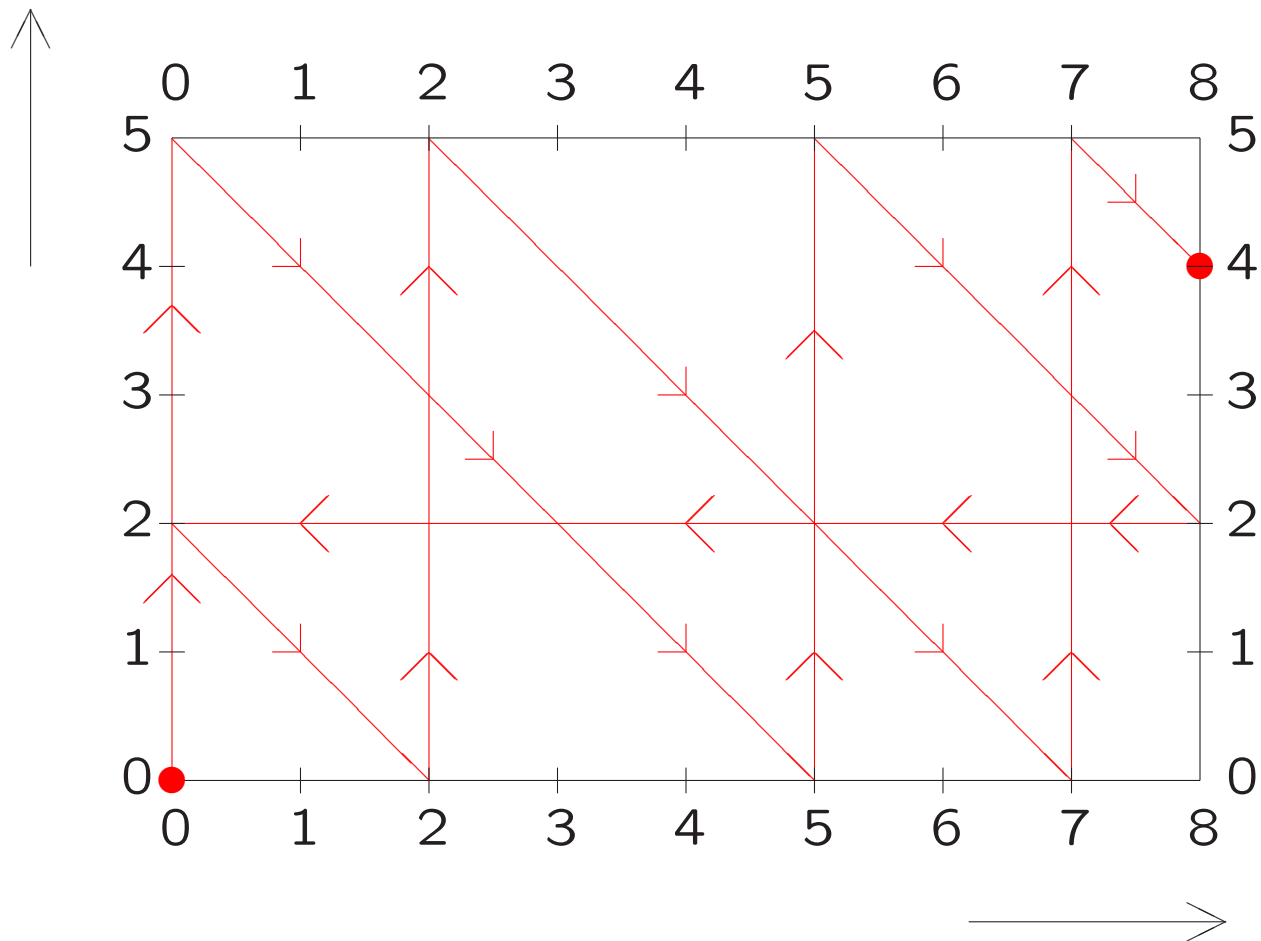
inhoud grote kan

inhoud kleine kan

inhoud grote kan

inhoud kleine kan

inhoud grote kan

De snelste oplossing gebruikt de volgende **strategie** en zorgt voor 4 liter in de kleine kan. Er is overigens ook een (iets) langere oplossing, die 4 liter in de grote kan achterlaat.

Herhaal

Herhaal

Vul de kleine kan;

Giet over in de grote kan;

totdat (de grote kan vol is) of (oplossing gevonden)

Als nog geen oplossing gevonden

Grote kan leeggooien;

Giet uit de kleine kan over in de grote kan;

totdat oplossing gevonden

Wanneer oplossing mogelijk?

- **Lezen/leren bij dit college:**

Paragraaf 6.6 (subparagraaf 'Reduction to Graph Problems')

Paragraaf 4.5 (subparagraaf 'The Game of Nim')

slides

- **Werkcollege:**

Dinsdag 17 februari 2026, 11.00–12.45 (Gorlaeus BW.0.19, DM.1.09)

- **Opgaven:**

zie <https://liacs.leidenuniv.nl/~vlietrvan1/algoritmiek/>

- **Geen** Practicumbijeenkomst op woensdag 18 februari 2025

- **Volgend college:**

maandag 23 februari 2026, 11.00–12.45

- Programmeeropdracht 1...